מוסדות וארגונים באגרות הראי"ה

ישיבת "עץ חיים" בירושלים

מוסדות וארגונים באגרות הראי"ה

נזכר ב-10 אגרות, מהן 1 אל המוסד עצמו

רקע, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

רקע

ישיבת "עץ חיים" היא ישיבה ותיקה של היישוב הישן בירושלים, הכוללת תלמוד תורה, ישיבה וכולל. תלמוד התורה נוסד בי"ח בסיוון תר"א (1841) בידי הרב שמואל סלנט. בשנת תרס"ח יזם הרב טוקצינסקי את רכישת המגרש הגדול ברחוב יפו, ובשנת תרפ"ה עמד בראשה הרב איסר זלמן מלצר.

באגרות הרב קוק מגייס עזרה לישיבה ולתלמוד התורה שלה, ובמיוחד בימי מלחמת העולם הראשונה, כשהמוסדות בירושלים היו במצב מסוכן.

נוסח האגרות – עם ביאור

10 האגרות שבהן עץ חיים נזכר, לפי סדר הכרכים. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת רלא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' מרחשוון תר"ע - יפו

נמען: הרבנים נחום רוגוזניצקי ויחיאל מיכל טיקוצינסקי, מנהלי ישיבת עץ חיים בירושלים

הרב קוק מבקש לשפר את מצבו של המקובל ר' שמעון צבי הורוביץ, שחי בדוחק. אילו היה כוחו בנגלה כמו בקבלה, היו מכבדים אותו, אבל 'נשמתא דאורייתא' מושפלת. בירושלים יש לכבד ולתמוך במי שעוסק בחכמת האמת, 'שעיקר גאולתנו תלוי בזה'.

עיקרי הדברים

- תמיכה במקובל ר' שמעון צבי הורוביץ.
- השפלת לומדי הקבלה.
- כבוד חכמת האמת - עיקר הגאולה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ז' מ"ח[4] תר"עין.

שלו'[5] וברכה במדה טובה באהבה רבה, לכבוד ידידי האהובים, הרבנים המאוה"ג[6] כלילי תפארת מוהר"נ[7] ראגאזניצקי ומוהרי"מ[8] טיקאצינסקי [הרב נחום רוגוזניצקי והרב יחיאל מיכל טוקצ'ינסקי, מראשי ישיבת "עץ חיים" בירושלים] שליט"א[9], מנהלי ישיבת עץ-חיים בעיקו"ת[10] ת"ו, שלו' שלו' בכפילא ויתרבי חילא לעילא ולעילא [שלום שלום בכפליים, ויתרבה הכוח למעלה למעלה (ארמית)]

הנני נדחק כעת לפנים ממחיצת מנהגי. כי מוצא אני את עצמי מחוייב בדבר להעיר ולעורר את לב הדרת כת"ר[11], על דבר מצבו של האי גברא רבא ויקירא, הרב הגדול, המיוחד בעסק חכמת הקבלה בדעה ובתבונה ביראת ד' טהורה, מו"ה[12] שמעון צבי הורוויץ [הרב שמעון צבי הורוויץ, מקובל בירושלים, מחבר "קול מבשר"] שי'[13], שחי חיי צער ולחץ, וכעת נתרבתה הוצאתו ע"י[14] חתנו אשר קבל על שולחנו. והנה ידעתי נאמנה, שאם הי'[15] כחו בנגלות התורה נערך ככחו בקבלה, שהוא בה גמיר וסביר, [למד ומבין (ארמית)] פלפלן וסדרן כדבעי למיהוי, [כפי שראוי להיות (ארמית)] בידיעה רחבה כיאות לגדול מצויין, בין חשובי ת"ח[16], אז היו הכל מכירים את מעלתו, והיו משתדלים להרחיב לו ולכלכל מחסוריו בכבוד, כפי אותה המדה שמשתדלים להיותר מצויינים שבין חכמי הישיבה הק'[17]. אלא שכאשר בעוה"ר[18] כל המקודש מחבירו חרב מחבירו, [על פי סוטה מט] וכפי אותה המדה שקרן תוה"ק[19] מושפלת היא, בעת הירודה הזאת, אשר משם עתידין לעלות בעה"י[20], עוד יותר ויותר מושפלת היא קרן נשמתא דאורייתא והשרידים, אשר נתן ד' בהם רוח לבכר על כל לימוד ללמוד דעת ד' ועוזו, ע"פ[21] היסודות והדרכים הגבוהים והנאמנים שהם מורשה לנו מאבותינו, אשר סוד ד' הופיע עליהם, אלה הם היותר מושפלים, ובלתי נחשבים גם בשדרות בני תורה בעצמם. אבל עלינו לעמוד בחזקת היד נגד הנהגה כזאת, בפרט בעיר קדשנו ותפארתנו, מקום גי חזיון, [ישעיהו כב, א] אשר לנו יאתה שעם יודעי אלהיו יתרבו בתוכה,

ובעלי נטיה פנימית לחכמת האמת, ודרכי הקבלה הנאמנה, ראוי הוא שיהיו מחובבים ונתמכים בכבוד והדר, כדי שישוטטו רבים ותרבה הדעת [דניאל יב, ד] את ד' אשר היא סגולת כל חמדה.

ע"כ[22] הנני רואה, שראוי ונכון הוא שישתדלו הדרת כבוד מעלתם לתקן כפי האפשרי את מצבו של האי דרבנן [את מצבו של הרב הזה (ארמית)] המצויין מאד, בתלמוד רזי תורה. ושתים הנה המטרות בזה, לי כשאני לעצמי: להוציא מן המצר ת"ח מעולה ויקר, וכדי לכבד וליקר את העסק בסתרי תורה, שעיקר גאולתנו ופדות נפשנו תלוי בזה, כמובן בצירוף חיזוק ואימוץ כל מקצעותי' של תורה, אבל המתיחדים להכנס במעמקי לימודי ד', הנם ראויים למצא לעת כזאת את תמיכתם בהוד והדרת קודש,

אקוה שדברי המעטים יעשו את פרים, ולבות חכמים שכמותם יב"י[23] יוקירו דעת להגדיל תורה ולהאדירה לעטרה ולפארה. והי'[24] זה שלו' וברכה נאמנה, כנה"י[25] ונפש ידי"ע[26] דוש"ת[27] בכל לונ"ח[28],

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. מ"ח - מרחשון
5. שלו' - שלום
6. המאוה"ג - המאור הגדול
7. מוהר"נ - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות נ (כגון נתן / נחום / נפתלי / נחמן) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
8. ומוהרי"מ - ומורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. בעיקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
11. כת"ר - כבוד תורתו
12. מו"ה - מורנו הרב
13. שי' - שיחיה
14. ע"י - על ידי
15. הי' - היה
16. ת"ח - תלמידי חכמים
17. הק' - הקטן
18. בעוה"ר - בעוונותינו הרבים
19. תוה"ק - תורתנו הקדושה
20. בעה"י - בעזרת השם יתברך
21. ע"פ - על פי
22. ע"כ - על כן
23. יב"י - ירבו בישראל
24. והי' - והיה
25. כנה"י - כנפשו היקרה
26. ידי"ע - ידידו עוז
27. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
28. לונ"ח - לנחמת ציון

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תכד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ב אייר תרע"ב - יפו **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

ברכה לחרל"פ על שהחל לומר שיעורים קבועים לבחורים בישיבת 'עץ חיים', ותפילה שישפיע עליהם תורה, חכמה ויראה.

עיקרי הדברים

- שיעורים בישיבת 'עץ חיים'.
- ברכה להשפעה על התלמידים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ב אייר תרע"ב[4].

שלו'[5] רב, בריות גופא ונהורא מעליא, מתיקא ונפישא, לכבוד ידיד נפשי וחמדת לבבי הרב המאוה"ג[6], יקר בחכמה ובכבוד, אוצר חמודות, כליל תפארת קודש, מו"ה[7] יעקב משה חרל"פ[8] שליט"א[9], רב לעדת ד' בשערי חסד בעיקו"ת[10] ירושלים ת"ו

אחדשה"ט[11] באה"ר[12] בכל לב ונפש,

ישר חילי' דכת"ר[13] חביב לבבי שליט"א על הבשורה הנעימה, שהואיל בטובו לבשרני, שהחל להגיד שעורים קבועים, לפני בחורי חמד ב"עץ חיים" [ישיבת "עץ חיים" בירושלים] יכונן נא השי"ת[14] את מעשי ידיו לטובה, בנועם עליון, בגבורות ישע ימינו ב"ה, ושפע קודש של חכמה ואור תורה, בכל חמדת הסגולות אשר לתורת אמת, המופיעה בחסד ד' על יראיו ודורשי שמו באהבה יורק תמיד ברב עז וחדוה מרוחו הטהור על רוח תלמידיו שותי בצמא את דברי תורתו וחכמת א' אשר בקרבו, להוסיף לכת"ר[15] יד"נ[16] שליט"א רב תבואות, רב פרי ברכה מטל שמים מעל, וכאור בוקר יזרח שמש [שמואל ב כג, ד] וילך הלך ואור עד נכון היום, [על פי משלי ד, יח] לשמחת לבב כל חוכי ישועה המחכים לחסד אל על עמו ועל יראיו, בהר מרום הרים, בחצרות ד' ועיר קדשו סלה.

תחזקנה ידי כת"ר[17] ידיד לבבי בנעימים, ומדי יום ביומו יוסיף עז, וכח ד' ימלא לעשות חיל, להרעיף רסיסי מגד קודש, לטהר לבבות צעירי עדר ד', להחיותם לעדנם ולפארם ברוממות קודש וביתרון הכשר חכמה, במעמקי ים להלכה ברורה, במרחבי חדות ד', בהדר פלפולה של תורה ובנחלי עדנים של הגות קודש ועז, ברוח גבורה ודעת נפש, בדבר אמת וענות צדק, בחדות אהבת יראת ד' טהורה, מרחבת לבב מעודדת כל נשמת חיים, המעוררת לצפיית ישועה בכל עז לב, ומבשרת שלו' רב ואהבת עולמים נאדרת בקודש בימין ד' רוממה.

מאד חפצתי לטייל בארוכה עם ידיד לבי שי'[18] ע"ד[19] פרטי עניני שימת עינו הטהורה על תלמידיו היקרים לטובה ולברכה להצלחתם האמתית בעה"י[20], אבל כעת א"א[21] לי ממניעות שונות. והנני בזה

ידי"ע[22] קשור בכל לב בחבת ידידות אהבתו, וחותם בברכה לו ולתלמידיו היקרים ולכל מחזיקי ידיו בקודש באה"ר

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ב - השנה תרע"ב (1911/1912)
5. שלו' - שלום
6. המאוה"ג - המאור הגדול
7. מו"ה - מורנו הרב
8. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. בעיקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
11. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
12. באה"ר - באהבה רבה
13. דכת"ר - דכבוד תורתו
14. השי"ת - השם יתברך
15. לכת"ר - לכבוד תורתו
16. ידי"נ - ידיד נפשי
17. כת"ר - כבוד תורתו
18. שי' - שיחיה
19. ע"ד - על דבר
20. בעה"י - בעזרת השם יתברך
21. א"א - אי אפשר
22. ידי"ע - ידידו עוז

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תלד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ב סיון תרע"ב - יפו **נמען:** גבאי ישיבת 'עץ חיים' בירושלים

הרב קוק מודה ומברך את הגבאים על מינוי הרב יעקב משה חרל"פ לראש ישיבת בחורי החמד. הרב קוק מברך גם את הרב יהודה פורת.

עיקרי הדברים

- ברכה על מינוי חרל"פ.
- ישיבת 'עץ חיים'.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ב סיון תרע"ב[4].

ישאו הררי ציון שלו'[5] וברכה לכבוד הרבנים הגדולים, פארי הלולים, שומרי חומה ומגדלים, גבאי ומנהלי ישיבת עץ חיים בעקו"ת[6] ירושת"ו[7]. [ישיבת "עץ חיים" בירושלים; ראו גם (כרך ב', אגרת תכד)]

אחדשה"ט[8] באה"ר[9],

אלופי היקרים, מצאתי את לבבי ישר להביע להדרת כת"ר[10] מעמקי לבבי את ברכתי ותודתי, על פעלם הנעלה והנכבד, אשר הואילו לעשות, בעצת ד' עליהם לטובה במנותם את איש המעלה, טהר-הלב המלא דעת קדושים ויראת ד' טהורה, הרב המאו"ג[11] סוע"ה[12] עדיו לגאון ותפארת בישראל מוהרי"מ[13] חרל"פ[14] [הרב יעקב משה חרל"פ, רבה של שכונת שערי חסד] שליט"א[15] לראש ישיבת בחורי החמד. מה רב טוב אשר עשיתם בזה לבית ישראל, בהעלותכם את היכל הישיבה הגדולה מעלה גדולה בקודש ביחושה לצעירי צאן קודש עדר ד' זה, הם נושאי דגל תוה"ק[16] ואור ישראל לדור נולד בעה"י[17]. לבבי מלא תקות ד' בעז ימין קדשו ית"ש[18], שיגלה ויראה הוד פעילת כבוד רב רחימאי ההי"ג[19] איש הסגולות ההי"ג הנ"ל[20] שליט"א, בשפעת קודש, ואורה של תורה, במעמקי ים גמרא וסברא, תופיע עליהם בשמחת לבב להרים קרן. והיו שרידים אלה לברכה ולתפארת לעיר אלקים ולאדמת הקודש ולגוי קדוש ברצות ד' דרכם בקודש, אשר ילך הלוך ועלה בחסד ד' על יריאיו בתפארת קודש ושמחת לבב כל הקשורים ברתוקות אהבת תורת ד' מציון, כנה"ר[21] ונפש מצפה לישועה ואורה על ציון ועל מקראיה במהרה בימינו בקרוב חותם בברכה באה"ר,

הק' אברהם יצחק ה"ק

וברכתי תאתה באהנ"א[22] לידידי היקר הרה"ג[23] המצוין מוהר"י[24] פורת שי'[25]. ד' עמך גבור החיל, יברך ד' חילך ויכונן מעשי ידיך לתורה ולתעודה בהר הקודש.

ידי"ע הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם

2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ב - השנה תרע"ב (1911/1912)
5. שלו' - שלום
6. בעקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
7. ירושת"ו - ירושלים תבנה ותכונן
8. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9. באה"ר - באהבה רבה
10. כת"ר - כבוד תורתו
11. המאו"ג - המאור הגדול
12. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
13. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
14. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
15. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
16. תוה"ק - תורתנו הקדושה
17. בעה"י - בעזרת השם יתברך
18. ית"ש - יתברך שמו
19. הה"ג - הרב הגאון
20. הנ"ל - הנזכר לעיל
21. כנה"ר - כנפשו הרמה
22. באהנ"א - באהבה נאמנה
23. הרה"ג - הרב הגאון
24. מוהרי"י - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
25. שי' - שיחיה

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקיב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד אדר ראשון תרע"ג - יפו **נמען:** הרב משה זבולון מרגליות (רמ"ז), ניו יורק

הרב קוק שולח קבלות ממוסדות ירושלים על כספים שהעביר. בהערה: ישיבת 'תורת חיים' זקוקה לחיזוק רב כדי שלא תיהרס. יש לזכור גם את 'עץ חיים', את בית החולים הכללי ואת 'שערי תורה' ביפו עם בית התבשיל ובית המלאכה.

עיקרי הדברים

- קבלות מהמוסדות.
- חיזוק 'תורת חיים'.
- 'שערי תורה' ביפו.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ד אד"ר[4] תרע"ג[5]

כ'[6] הרב הגאון המפורסם אוצר תו"י[7] רב פעלים מו"ה[8] משה זבולון מרגליות [הרב משה זבולון מרגליות (הרמ"ז), מגדולי הרבנים בניו יורק] שליט"א[9].

שלו'[10] וברכה באה"ר[11],

יקבל הדר"ג[12] בזה את הקבלות מהמוסדות של ירושלים עה"ק ת"ו, מהנשלח אלי מיד כתר"ה[13]. והשי"ת[14] ישלם להם כפעלם הטוב בזכרם מרחוק את עיר קדשנו ומוסדותי', ויזכו לראות בטוב ד' בארץ חיים, בבנין עיר על תילה, ואפריון על מכונו, ומלך ביפיו.

והי'[15] זה שלו' וברכה כנה"ר[16] ונפש ידי"ע[17] דוש"ת[18] מקודש באה"ר,

הק' אברהם יצחק ה"ק

בכלל צריכה ישיבת "תורת חיים" אימוץ מרובה, [ראו (כרך ב', אגרת תצה)] שלא תהרס ח"ו[19] מתגרת יד המשברים שחלו עליה. אבל צריך לזכור ג"כ[20] את ישיבת "עץ חיים" והת"ת[21] דתשב"ר[22] שלה, ויתר המוסדים הכלליים, כמו הבקו"ח[23] הכללי, וכיו"ב[24]. וראוי מאד לשים לב לתמוך בידי המוסד הנכבד "שערי תורה", אשר פעה"ק[25] יפו ת"ו, עם סניפיו הנכבדים, בית-התבשיל, ובית-המלאכה, שהוא יסוד הגון ונכבד בישוב אה"ק[26], ע"פ[27] השפעת שלמי אמונים יצ"ו[28].

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. אד"ר - אדר ראשון
5. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
6. כ' - כבוד
7. תו"י - תורה ויראה

8. מו"ה – מורנו הרב
9. שליט"א – שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. שלו' – שלום
11. באה"ר – באהבה רבה
12. הדר"ג – הדרת גאונו
13. כתר"ה – כבוד תורתו רום הדרתו
14. והשי"ת – והשם יתברך
15. והי' – והיה
16. כנה"ר – כנפשו הרמה
17. ידי"ע – ידידו עוז
18. דוש"ת – דורש שלומו ותורתו
19. ח"ו – חס ושלום
20. ג"כ – גם כן
21. והת"ת – והתלמוד תורה
22. דתשב"ר – דתינוקות של בית רבן
23. הבקו"ח – הביקור חולים (בית החולים)
24. וכיו"ב – וכיוצא בזה
25. פעה"ק – פה עיר הקודש
26. אה"ק – ארץ הקודש
27. ע"פ – על פי
28. יצ"ו – ישמרה צורה ויחייה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תשנב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' טבת תרע"ו - סנט גאלן **נמען:** קול קורא לנדיבי ארצות אפריקה

המוסדות שהם 'עמודי התווך' של ירושלים - תלמוד התורה, ישיבת 'עץ חיים' ובית החולים 'ביקור חולים' - במצב מסוכן. גדולי ירושלים מינו את הרב אברהם יעקב הכהן באלכסנדריה כסוכן, והשד"ר יעקב וולפרט נשלח לאסוף. הרב קוק קורא לתרום.

עיקרי הדברים

- מוסדות ירושלים בסכנה.
- סוכן ושד"ר.
- קריאה לתרום.

נוסח האגרת עם ביאור

בעה"י[1], ה' טבת עתר"ו[2].

לכבוד אחינו היקרים נדיבים טהורי לב, המזכירים את ד' וירושלים תעלה על לבבם, יושבי גלילות אפריקא, [יהודי דרום אפריקה] יברכם ד' וירומם בכבוד קרנם ויזכו לראות בבא לציון גואל ופדויי ד' ישובון בשמחת עולמים.

אחים נכבדים, המעמד הנורא והאיום, אשר נתונים המה בו אחינו יושבי חבל נחלת הקודש, בזמן המצוקה הנוראה הזאת, [מלחמת העולם הראשונה, שבה ניתקה ארץ ישראל מתמיכת יהודי העולם, והיישוב סבל מרעב] אשר לחצה את העולם כולו כמעט, ויותר מכל עם שמה מועקה על עם ד' ברובי מקומות פזוריהם, ומכל אלה יחד סובל הוא קבוצנו המיוחד בהר הקודש, והמקודש מחברו שמם יותר מחברו, והמוסדות היותר נאדרים בקודש, עמודי ישוב קדשנו וראשי תומכיו ומחזקיו הם הם הסובלים יותר מכל. והנה עמודי התוך, אשר עמדת עיר בית חיינו עליהם נשענה הם, הם המפעלים הקדושים תלמוד תורה דתשב"ר[3] הכללית וישיבת "עץ חיים" הגדולה, [תלמוד התורה וישיבת "עץ חיים" בירושלים, מן המוסדות הגדולים של היישוב הישן] מכון הקודש לתורה ולתעודה, לשפעת חיי קודש של חמדת ישראל, ועמוד החסד והרחמים בית החולים בקור-חולים הכללי, [בית החולים "ביקור חולים" בירושלים] המקלט להמון רב חולים נדכאים אומללים המוצאים בו רוח והצלה. ומה אומר ואדבר על רוממות יקרת ערכם הנשגב של שני אלה המרומם גם יחד, שני צנתרות זהב [זכריה ד, יב] המה המריקים חיים להר הקודש ויושביו, ומה תשתוחח נפש כל איש יהודי בזכרו כי מתגרת המצב הנורא הבתים הגדולים הללו הנם עומדים במצב נלחץ מסוכן מאד. דהנה גדולי עה"ק[4] בחרו להם איש נבון וחכם, נאמן ויקר רוח, הרב הנכבד מו"ה[5] אברהם יעקב הכהן נ"י[6], והוא יושב כעת באלכסנדריא במצרים להיות המתוך והבא בדברים [להיות המתווך, הבא בדברים] עם כל אשר לבם וידם נתונים לעזרת הקודש, ולהעיר את רוח נדיבי עם בגלילותיהם הנה שלוח הוא השד"ר[7] [שליח דרבנן: שליח שיצא לאסוף כספים לטובת מוסדות ארץ ישראל] המופלג בתו"י[8] נלבב ויקר מו"ה יעקב וולפרט נ"י, ועל

ידו הרימו נא נדבותיכם אשר ימציאם למעלת הרב ר' אברהם יעקב הכהן הנ"ל[9], סוכן הכללי של מוסדי הקודש הנ"ל.

ותושיעו בזה את המוסדות הקדושים בעת צרתם, וצדקתכם תעמד לעד לזכרון לפני ד' תמיד.

והנני בזה חותם בברכה, מצפה לגאולה וישועה לאור ד' אשר יופיע מציון מכלל יופי להגיהה כל מחשכים ובאורו נראה אור. [תהלים לו, י]

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

עבד לעם קדוש על אדמת הקודש בעה"ק[10] יפו והמושבות ת"ו[11],

מתגורר כעת פה ס"ג במדינת שווייץ [סנקט גאלן שבשווייץ, שבה נתקע הרב קוק בזמן המלחמה]

---

1. בעה"י - בעזרת השם יתברך
2. עתר"ו - השנה תרע"ו (1915/1916) - בצירוף אותיות
3. דתשב"ר - דתינוקות של בית רבן
4. עה"ק - עיר הקודש
5. מו"ה - מורנו הרב
6. נ"י - נרו יאיר
7. השד"ר - השד"ר - שלוחא דרבנן (שליח לאסוף כספים)
8. בתו"י - בתורה ויראה
9. הנ"ל - הנזכר לעיל
10. בעה"ק - בעיר הקודש
11. ת"ו - תבנה ותכונן

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: א' אייר תרפ"א **נמען:** חתנו יונה מירקין ובתו (בצירוף מכתב מאביו)

אביו כותב על ביקור קרובים ועל מינוי אביגדור למלמד בתלמוד תורה 'עץ חיים'. הרב קוק: הם מצטערים על עיכוב מכתבי צבי יהודה. השיבוש בעניין כ' בסיון נפל על ידי הכותב שטעה ונחפז; האסיפה הכריעה רק שאין להקפיד על קביעת התענית ביום ראשון, כי יש חולקים.

עיקרי הדברים

- מכתב האב.
- דאגה לצבי יהודה.
- שיבוש בפרסום על תענית כ' סיון.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. יום א' לחדש אייר שנת תרפ"א[2] [נכתב לר' יונה מירקין]

ברכת שלו'[3] ושלוה לכבוד חתני האהוב ולרעיתו בתי הכבודה והשולמית שליט"א[4] אחדשה"ט[5],

קבלנו מכתבכם אחרי חיכינו עליו זה שבועות וב"ה[6] על שלומכם, כן ב"ה אתנו כולנו החוה"ש[7], יום ה' באו הנה ב"א מר ש"ח ובנו נחום ודבורה שליט"א גם חי' מולמאן ארחה לחברה אתם, אביגדור נתקבל למלמד בת"ת[8] עץ חיים ומכירים פעלו לטוב, יעזר נא ד' שיוכלו לעשות החתונה למז"ט[9], הננו נבוכים מאוד מהעדר מכתב מצב"י[10] [מבנו הרצי"ה, ששהה אז בחו"ל] שליט"א ירחם ד' וישמחינו מעצבונינו, מקשי הכתיבה עלי ע"כ[11] הסתפקו נא בדבריו אלו המעטי ד' לבשר ולהתבשר אך טוב כנפשכם ונפש א"ח[12], שלמה זלמן הכהן קוק [אביו של הרב קוק, שכתב את החלק הראשון של המכתב] גם זאת לטובה דורשת שלומכם. שלו' לכם אהו"נ[13] היקרים ב"ה על החוה"ש אשר עמנו יזכנו השי"ת[14] לראות בקרוב כת"י של צב"י[15] שי'[16], שאנו מלאים צער מעיכוב מכתביו, השיבוש ע"ד[17] יום כ' סיון נפל ע"י[18] הכותב, שטעה ורצה להציל את כבוד הרבנות, ונכשל בהחפזו, האסיפה היתה נכבדה של רוב רבני ירושלים, וחלילה לחשוב שהם טעו בדבר שתנוקות יודעין, הפרטי כל היה בקצרה שאין להקפיד על קביעות התענית ביום א', שיש חולקים לפי [מ"י] דתענית.

וחשב בהחפזו שמדבר ע"ד דחוי, ישמחנו ד' ויחונו בישועתו בקרוב, אחיכם נאמנכם

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"א - השנה תרפ"א (1920/1921)
3. שלו' - שלום
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
6. וב"ה - וברוך השם
7. החוה"ש - החיים והשלום

8. בת"ת - בתלמוד תורה
9. למז"ט - למזל טוב
10. מצב"י - מצבי יהודה (בנו של הרב קוק)
11. ע"כ - על כן
12. א"ח - אלקים חיים ("אלו ואלו דברי א"ח"); "שא"ח": שאינו חייב
13. אהו"נ - אהוב נפשי
14. השי"ת - השם יתברך
15. צב"י - צבי יהודה (בנו של הרב קוק)
16. שי' - שיחיה
17. ע"ד - על דבר
18. ע"י - על ידי

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקנו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ט טבת תרפ"ג **נמען:** הודעה לציבור בעניין 'עץ חיים'

אנשים צדדיים, לא ההנהלה, אישרו הקדש של 'עץ חיים' אצל הקאדי, אחרי שהנציב קבע שסמכות ההקדשות לרבנות הראשית. אין בזה אשמה על המוסד, 'עמודה של תורה באה"ק'; העניין נסתבך לפני החוק, וההנהלה מתקנת. הרב קוק מבקש לא לפגוע במוסד.

עיקרי הדברים

- ההקדש אצל הקאדי.
- אין אשמה על המוסד.
- המשך התמיכה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. כ"ט טבת ג' מצאתי לנפשי חוב קדוש להודיע לכל עם ד' מקרוב ומרחוק, לדבר המשגה אשר יצא מאת הנאמנים על הקדש אחד השייך ל"עץ חיים", [ישיבת "עץ חיים" בירושלים] שאשרוהו אצל הקדי, [הקאדי, השופט המוסלמי, שבסמכותו היו ענייני ההקדשות בתקופה העות'מאנית] אחרי שכבר יצא חק הממשלתי מאת הוד מעלתו נציבנו העליון ירום הודו, שהרבנות הראשית לא "י יש לה כל הסמכות החוקית בענין ההקדשות ב"ה, שהענין הזה עד כמה שהוא מדאיב את הלב, אין בזה שום אשמה על עצם המוסד הקדוש והגדול לישראל, וחלילה לנגע אף בכל דהו בבבת-העין של היהדות הנאמנה בעיר הקודש, ולהאפיל ע"י[2] זה אף במקצת את הזוהר הגדול של המוסד הקדוש שהוא עמודה של תורה באה"ק[3]. סברת השגיאה הזאת כבר הודיעה ההנהלה של המוסד, שהיתה מפני שנסתבכו העניינים בדבר ההקדש הזה זה זמן כביר לפני צאת החק הנכבד של סמכותנו החוקית. ואין לי מה להוסיף על דבריהם רק להזכיר לכל אחינו היקרים החפצים בקיומה של תורה ויראה באה"ק, שלא יהינו לגרום שום היזק ח"ו[4] להמכון הקדוש הזה, ע"י הענין הזה שנעשה בשגגה ע"י אנשים צדדים שאינם שייכים להההנהלה, והרה"ג[5] חברי ההנהלה כבר עסוקים הם לתקן את הענין הזה באופן היותר הגון בכל כחם ואונם, לתקן את המכשול הזה שיצא שלא באשמתם.

תקותי חזקה שכל אחינו היקרים בכל מקומות מושבותיהם יתחזקו ויתאמצו לחזק את יסודה של תורה בעיר קדשנו, ועץ החיים יגדל ויפרה לתפארה במרום הר ציון, לתפארת עם ד' וארץ חמדתו, וכבוד תוה"ק[6] ירומם וינשא בעיר קדשנו ותפארתנו ובכל אפס ארץ, כנפשכם היקרה ונפש אחיכם הנאמן המברככם באהבה מהר הקודש מירושלים.

1. ב"ה – ברוך השם
2. ע"י – על ידי
3. באה"ק – בארץ הקודש
4. ח"ו – חס ושלום
5. והרה"ג – והרב הגאון

6. תוה"ק - תורתנו הקדושה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארמד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: מנחם אב תרפ"ד (ביידיש) **נמען:** יהודי ארצות הברית וקנדה

לרגל שובו לארץ הרב קוק מבקש לתמוך בשלושת המוסדות המאוחדים: תלמוד תורה עץ חיים, ישיבת עץ חיים ובית החולים ביקור חולים, שמצבם קשה. הרב קוק שמח שנוכח שלבם טוב ושצער כל יהודי נוגע להם.

עיקרי הדברים

- שלושת המוסדות.
- לב יהודי אמריקה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. בחדש הנחמות [בחודש אב, שבו קוראים את הפטרות הנחמה] שנת תרפ"ד[2].

לאחי החביבים בארצות הברית וקנדה: [הרב קוק סייר באמריקה בתרפ"ד במסגרת "משלחת הרבנים" לגיוס כספים למוסדות ארץ ישראל] צו דער געלעגעהייט פון מיין אפרייזען צוריק קיין ארץ ישראל בעזה"י[3] וויל איך אייך זאגען א ווערטער וועגען די דריי פעראייניגטע טשאריטי אנשטאלטען די עמודי הישוב פון ארץ ישראל נעמליך תלמוד תורה עץ חיים ישיבת עץ חיים און בקור ח האספיטאל וועלכע עקזיסטירען שוין יאהר און איך בעט אייך איהר זאלט נעהמען אין אנבע-טראכט זייער קריטישען צושטאנד און אז די ארימע תלמידי חכמים די קליינא קינדערלאך און די אומגליקליכע קראנקע זיינען אפהענגיג נאר פון אייער שטיצע. איך בין האכסט גליקליך וואס איך האב געהאט די געלעגענהייט פערזענליך איבערצייגט צו ווערען דורך דער צייט וואס איך בין דא געווען אז אייער הארץ איז גוט און אייך בעריהרט דער צער פון יעדען אידען און איבערהוי די לאגע פון די הייליגע אינסטיטושאנס פון ארצנו הקדושה און חזוק התורה והיהדות בכלל ופירושלים עיה"ק[4] בפרט. איך פין זיכער אז איהר וועט זיך א אויף מיין אפיעל צו העלפען דיזע אנשטאלטען מיט אלע אייערע מעגליכקייטען. זייט געבענשט ליבע ברידער פון הימעל מיט אלעס גוטס און א גוט יאהר לכתיבה וחתימה טובה.

כעתירת החותם [הקטע הקודם נכתב ביידיש, ובו קורא הרב קוק ליהודי אמריקה לתמוך בתלמוד התורה ובישיבת "עץ חיים" ובבית החולים "ביקור חולים" בירושלים, שמצבם קשה] בברכת ה' על עמו ונחלתו

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
3. בעזה"י - בעזרת השם יתברך
4. עיה"ק - עיר הקודש

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אער

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ז טבת תרפ"ה - ירושלים **נמען:** קריאה ליהודי הגולה

תמיכה בשני עמודי הקודש: תלמוד התורה וישיבת עץ חיים, ובית החולים ביקור חולים. ההוצאות גדלות - תלמידים, מורים, בניינים לתלמוד התורה, טיפול בחולים, וגמר הבניין החדש של בית החולים והעברתו.

עיקרי הדברים

- עץ חיים.
- ביקור חולים.
- הוצאות גדלות.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ירושלם י"ז טבת תרפ"ה[2]

אחינו היקרים דורשי שלו'[3] ציון וירושלים בכל לבם ונפשם. שלו' וברכה עד העולם. אחים חביבים, אחרי אשר עצת ד היתה זאת אשר הוכרחתי לעבור ארחות ימים, ולבא אל אחינו יושבי אמעריקא, [מסע "משלחת הרבנים" לאמריקה בתרפ"ד] לטובת מוסדי תוה"ק[4] באר"י[5] ובארצות הגולה, ודי עזרני ברחמיו לשוב אל הקודש, לעבודת משא לעם ד' אלה יושב ציון וכל מוסדותיה הקדושים והנאדרים שהם הם עמודי ישובנו בארץ הצבי, והנה פחד ורחב לבבי לראות את מפעלנו הגדולים בעיר הקודש מכון בית חיינו הולכים ומתפתחים, ופועלי צדק מנהליהם הנאמנים עומדים על משמרתם באמונה, להגדיל תורה ולהאדירה ולהרבות חסד וצדקת ד' בתוככי ירושלים. ועל כולם שמח לבבי לקראת עמודי הקודש, שני אלה בני היצהר, [זכריה ד, יד] עמוד התורה ועמוד החסד המשולבים יחד, במוסדי הקודש העתיקים והמופלאים, ת"ת[6] וישיבת עץ חיים. [תלמוד התורה וישיבת "עץ חיים" בירושלים] ובקור חולים הכללי האספיטאל, [ובית החולים "ביקור חולים" בירושלים] שניהם נודעים ברבת בני עמנו, בפעולתם הנפלאה, לקדושת תוה"ק, ולרחמים וחמלה על אחינו הנדכאים היושבים בחצרות הקודש.

אמנם אחינו האהובים רבה התכונה מאד. ההוצאה הגדולה של שני המפעלים האדירים הולכת ומתגדלת, ההכרח להגדיל ולהרחיב את גבולי תורה, בתלמידים המתרבים ב"ה, ובהחזקת המון המורים והמלמדים, וראשי הישיבה, וחזוק ידי תלמידי החכמים גדולי התורה והוראה המסתופפים בצלה הקדוש של הישיבה הגדולה, והצורך הדוחק לבנות עוד בתים מרווחים לתלמוד תורה של תשב"ר[7], הולך וסוער, והטיפול הגדול של המון החולים מעיה"ק[8] והמחוזות, רפואתם וכלכלתם וכל משק הבית הגדול הזה, מקדש החמלה והרחמים. ומה גם עתה אחרי אשר ביד חרוצים וברוח כביר, כבר עלה בידי העמלים עם הציבור גבאי הקודש, לבנות כמו רמים את הבנין החדש [הבניין החדש של בית החולים "ביקור חולים" ברחוב הנביאים, שנחנך בתרפ"ה; "ויבן כמו רמים" (תהלים עח, סט)] המתנוסס ביקר תפארתו, בעיר

קדשינו ת״ו[9]. והתכונה של גמר הבנין ושכלולו, והעברת כל עסקי המפעל לנוה היפה, גדולה ואדירה מאד ומסובלת בהוצאה רבה.

על כן קולי אליכם אחינו אוהבי חסד וצדקה, הקשורים לאהבת ארץ חמדה, וחבת ציון וירושלים. שאו ידיכם קודש לחזק ולאמץ ביתר שאת ויתר עז, את עמודי התוך [העמודים המרכזיים, שעליהם הבניין נשען (על פי שופטים טז, כט)] הללו, מסעדי תוה״ק, וחסדים הנאמנים עם כל המון החולים, שבורי הלב, המצפים לתשועת ד׳ אשר תבא ע״י[10] עזרתכם מקודש. חזקו ואמצו בתוספות רוח נדיבה, להגדיל ולהאדיר מפעלינו הקדושים, וד׳ יצוה עליכם את ברכתו סלה, מציון ומקודש.

כנפשכם היקרה, ונפש אחיכם הנאמן השולח לכם את ברכתו, ברכת אהבת עולם מהר הקודש מירושלים.

הק׳ אברהם יצחק הכהן קוק

תרעא

---

1. ב״ה - ברוך השם
2. תרפ״ה - השנה תרפ״ה (1924/1925)
3. שלו׳ - שלום
4. תוה״ק - תורתנו הקדושה
5. בארי״ - בהאריי״י - רבי יצחק לוריא
6. ת״ת - תלמוד תורה
7. תשב״ר - תינוקות של בית רבן
8. מעיה״ק - מעיר הקודש
9. ת״ו - תבנה ותכונן
10. ע״י - על ידי

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אשמה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: א' דסליחות תרפ"ה **נמען:** יושבי ארץ הקודש

הרב יחיאל מיכל טוקצינסקי, מנהל עץ חיים, תיקן לוח מדויק לפי האופק של ארץ ישראל לזמני הדלקת נרות ומוצאי שבת. הרב קוק מבקש מסוחרים, מלונות ובתים לתלות אותו על הקיר.

עיקרי הדברים

- לוח זמני שבת.
- הרב טוקצינסקי.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. א' דסליחות, תרפ"ה[2]

אחינו היקרים, אנשי המעשה, יושבי אה"ק[3] ת"ו[4]. שלו'[5] וברכת השנים, באהבה. אחי האהובים, כאשר דרוש מאד לכל איש ישראל לדעת את הזמן המדוייק הדלקת הנר בכניסת השבת וזמן היתר מלאכה במוצאי ש"ק[6], ועד כה לא נתפרסם במרחבי א"י[7] לוח מתוקן שיורה את השעות בדיוק ע"פ[8] האופק הארצי ישראלי. ועתה תיקן תקנה גדולה זו, גבר בגוברין ומומחה הג"ר[9] יחיאל מיכל טיקצינסקי [מנהל ישיבת "עץ חיים", שחיבר לוח זמני היום לארץ ישראל] שליט"א[10]

מנהל הת"ת[11] והישיבה הגדולה עץ חיים פעה"ק[12] ת"ו, והלוח, אשר הנ"ל[13] בשם זמן הדלקת הנר בעש"ק[14], הוא ראוי להשתמש בו בכל מרחבי אה"ק. ע"כ[15] אדרש בזה, שיואילו נא אחינו הסוחרים בעלי החנויות והמלונים, וכל בתי הציבור, וגברי יחידים בבתיהם, לקחת את הלוח הנ"ל, ולתלות אותו על הקיר למען ידעו את הזמן בדיוק, להדלקת הנר בעש"ק, ולהתחלת היתר מלאכה במוצאי ש"ק, ובזכות שמירת קדושת שבת קודש נזכה מהרה לגאולה וישועה, ושנת ברכה וחיים כנה"י[16] ונפש אחיהם מברכם באהבה רבה, מהר הקודש

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)
3. אה"ק - ארץ הקודש
4. ת"ו - תבנה ותכונן
5. שלו' - שלום
6. ש"ק - שבת קודש
7. א"י - ארץ ישראל
8. ע"פ - על פי
9. הג"ר - הגאון רבי
10. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
11. הת"ת - התלמוד תורה
12. פעה"ק - פה עיר הקודש

13. הנ"ל - הנזכר לעיל
14. בעש"ק - בערב שבת קודש
15. ע"כ - על כן
16. כנה"י - כנפשו היקרה